

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.eu-fonder28@regeringskansliet.se
Diarienummer LI2025/01620
2025-12-19

Hela Sverige ska levas yttrande över EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva arbetar för goda villkor i hela landet, en god landsbygdsutveckling och en god balans mellan stad och land. Vi företräder tusentals lokala utvecklingsgrupper genom våra 24 länsavdelningar, och stöts av ett 40-tal medlemsorganisationer som vill att hela Sverige ska leva. På länsnivå har vi samverkan med länsstyrelser och regioner.

Vi tackar för möjligheten att inkomma med remissyttrande då Europaparlamentets och rådets förordningar utgör grundläggande ramverk för utvecklingsprojekt med territoriella perspektiv. Vårt primära fokus ligger på att föreslå förändringar som ger Leader förutsättningar att även framöver fungera som ett brett, lokalt förankrat och inkluderande utvecklingsverktyg för hela landsbygden – inte bara jordbrukssektorn.

Leader kanaliserar i tidigare och nuvarande programperiod en stor del av de riktade medel som finns för att jobba mot de riksdagsbundna målen för den sammanhållna landsbygdspolitiken i Sverige. Det är därför en viktig uppgift för Sverige att ha ett systemperspektiv och genomföra riskanalyser av hur den nationella politiken påverkas om till exempel Leader utvecklas till ett verktyg primärt riktat mot jordbrukssektorn, eller om resurserna minskar. Vi menar att Sverige redan nu bör ta höjd för en stärkt nationell finansiering för att kunna hålla budgeten för Leader på åtminstone samma nivå som föregående period.

I tillägg till det vill vi inledningsvis trycka på behovet av att integrera de territoriella perspektiven och landsbygdernas särskilda förutsättningar på bredden i det nu föreslagna ramverket – för att framförallt kommuner och regioner ska stärka sin utvecklingskapacitet och ha förutsättningar att ta en kraftfull roll i arbetet för livskraft och likvärdighet i Sveriges regioner och landsbygder.

Behov av ändringar i nuvarande förslag

Vår övergripande tolkning är att det nuvarande förslaget snävar in Leader till ett renodlat jordbruksprogram och att det stänger ute lokala aktörer inom civilsamhället. Det riskerar i sig att få konsekvenser för den breda landsbygdsutvecklingen – och att Sverige går miste om de effekter Leader enligt utvärderingar skapar i lokalsamhället.

Det finns flera förändringar som vi menar är nödvändiga:

- **Säkra resurser.** Det behövs stabil finansiering och långsiktiga spelregler för att Leader ska kunna bidra till unionens mål och de svenska målsättningarna inom landsbygdspolitiken och den regionala utvecklingspolitiken. Vår bedömning är att det måste finnas öronmärkta medel som lägst motsvarar dagens nivå på 340 miljoner kronor per år. Det finns ett starkt mervärde om de

nuvarande strukturerna förblir intakta – då arbetet i hög grad är beroende av långsiktiga relationer, tillit och samverkan.

- **Skicka rätt signaler.** Regeringen behöver i ett tidigt skede signalera att ambitionen är att det ska finnas Leader i hela landet – oavsett hur de slutliga skrivningarna blir i långtidsbudgeten. Vi tror det är olyckligt att som i nuvarande förslag till Artikel 18 Leader avgränsa måste-kravet till landsbygdsområden med särskilda nackdelar. Med LAG-grupper och Leader i hela landet följer – utöver effekterna av genomförda projekt – också möjligheter att vidga rollen för Leader/LAG till flera områden – till exempel genom en tydligare koppling till det regionala utvecklingsarbetet.
- **Behåll förankringen inom civilsamhället.** Leader har i nuvarande programperiod kunnat finansiera aktörer inom civilsamhället – med ideella föreningar, lokala utvecklingsgrupper och bygdebolag som fullvärdiga projektägare. I det nya förslaget nämns dessa aktörer endast indirekt. För att bibehålla förankringen i civilsamhället bör deras roll tydliggöras. Detsamma gäller transnationella och interregionala Leader-samarbeten som saknar egen reglering i förslaget.
- **För att undvika risk för snäv tolkning** bör det tydliggöras att Leader fortsatt ska vara multisektoriellt och rikta sig till hela landsbygdens utveckling, vilket innefattar såväl breda målgrupper som olika insatsområden. Leader måste fortsätta fungera som ett verktyg för lokal utveckling – inte primärt för jordbrukssektorn.
- **Låt förenklingen genomsyra allt.** Utvecklingen mot större projekt, det komplexa regelverket och i vissa fall långa handläggningstider gör att små aktörer har haft svårt att ta del av gemensamma utvecklingsresurser inom såväl regionalfonden som den gemensamma jordbrukspolitiken. Mot den bakgrunden ställer vi oss positiva till ambitionen om förenkling och minskad byråkrati genom till exempel schabloniserade kostnadsmodeller och prestationsbaserat genomförande. Samtidigt menar vi att det är mycket viktigt att den ambitionen genomsyrar hela kedjan från förordningstexter till revision. Med substantiella förändringar har ambitionerna potential att underlätta för små aktörer.

Vi vill redan nu lyfta behovet av strategisk samverkan i den fortsatta processen med aktuella förordningar och det förhandlingsskede som väntar. Nyckelkompetens finns inom specialiserade organisationer som Lokal Utveckling Sverige och ELARD. Men processen bör i hög utsträckning också involvera organisationer som företräder parterna inom LAG-grupperna, som till exempel Hela Sverige ska leva.

På en mer detaljerad nivå instämmer vi med de förändringar som återfinns i ELARDS *Proposal for next MFF regulations*. Se nedan.

Förslag till ändringar - ELARD

Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the European Fund for economic, social and territorial cohesion, agriculture and rural, fisheries and maritime, prosperity and security for the period 2028-2034 and amending Regulation (EU) 2023/955 and Regulation (EU, Euratom) 2024/2509.

Europeiska kommissionens förslag	Förslag (ändringar i fetstil)	Förklaring
----------------------------------	-------------------------------	------------

Art 4 (3)(c) in the context of the CAP, a farmer who is: (I) a natural or legal person whose holding is situated in the Union and whose principal activity is agricultural activity in accordance with the criteria defined by the Member States in line with this Regulation; or (II) natural person or small legal person, whose principal activity is not agriculture, but who is engaged in at least a minimum level of agricultural activity, as defined by Member States.	Art 4 (3)(c) <i>in the context of the CAP a farmer who is:</i> (i) <i>a natural or legal person whose holding is situated in the Union and whose principal activity is agricultural activity in accordance with the criteria defined by the Member States in line with this Regulation; or</i> (ii) <i>natural person or small legal person, whose principal activity is not agriculture, but who is engaged in at least a minimum level of agricultural activity, as defined by Member States;</i> <i>In the case of LEADER, as referred to in Article 77 of Regulation (EU) 202X/XXXX [CAP Regulation] beneficiary means any natural or legal person established in the Union and carrying out activities in rural areas aimed at fostering the development of those areas.</i>	Artikel 4(22) i förordningen om inrättande av fonden föreskriver dessutom att medlemsstaterna i sina planer kan fastställa en definition av "jordbruksverksamhet", som utgör en del av ovanstående definition av "lantbrukare". Men som framgår av denna bestämmelse måste definitionen av "jordbruksverksamhet" fokusera på produktion av jordbruksprodukter eller på att underhålla jordbruksmark, förstådd som mark som används för jordbruksverksamhet. En sådan tolkning av definitionen av förmånstagare enligt CAP har mycket allvarliga konsekvenser för LAG. Det innebär att endast lantbrukare enligt ovan definitioner kan vara förmånstagare av lokala strategier om dessa strategier finansieras enbart från CAP-resurser. Om denna definition av förmånstagare upprätthålls kommer genomförandet av strategier som enbart finansieras från CAP-resurser att vara mycket svårt, om inte omöjligt. Dessutom skulle en sådan begränsning göra LAG-medlemskap attraktivt endast för lantbrukare, vilket undergräver själva essensen av LAG som partnerskap mellan olika lokala intressenter, dvs. kommuner, ideella föreningar, företag och invånare
---	---	---

Art. 76 (3)lk 3. When preparing and implementing community-led local development, the following tasks shall be carried out exclusively by the local action groups: (a) preparing the local development strategy; (b) building the capacity of local actors to develop and implement operations; (c) drawing up a non-discriminatory and transparent selection procedure and criteria, which avoids conflicts of interest and ensures that no single interest group controls selection decisions. (d) selecting operations; (e) monitoring progress towards the achievement of objectives and evaluating the implementation of the strategy; (f) communicating of the local development strategy and the role of Union in its support.	Art. 76 (3) 3. When preparing and implementing community-led local development, the following tasks shall be carried out exclusively by the local action groups: (a) preparing the local development strategy; (b) building the capacity of local actors to develop and implement operations; (c) drawing up a non-discriminatory and transparent selection procedure and criteria, which avoids conflicts of interest and ensures that no single interest group controls selection decisions. (d) preparing and publishing calls for proposals, selecting operations and fixing the amount of support and presenting the proposals to the body responsible for final verification of eligibility before approval; (e) monitoring progress towards the achievement of objectives and evaluating the implementation of the strategy; (f) communicating of the local development strategy and the role of Union in its support.	Dessa bestämmelser skiljer sig från artikel 33.3 i förordning 2021/1060, som för närvarande definierar de uppgifter som uteslutande tilldelas LAG. Den föreslagna föreskriften nämner inte LAG:s framtida befogenheter "förberedelse och publicering av utlysningar, samt "fastställande av stödets omfattning och att lämna in ansökningar till den enhet som ansvarar för slutlig verifiering av behörighet innan godkännande", som avses i artikel 33. Därför berövar de föreslagna föreskrifterna LAG:s viktiga kompetenser som är kärnan i deras faktiska uppgifter och det övergripande målet med LEADER-CLLD-metoden. Vi ser inte att samtliga punkter i artikel 33.3 återfinns i förordningsskriften: 3. Det är uteslutande de lokala aktionsgrupperna som ska utföra följande uppgifter: a) Bygga upp de lokala aktörernas kapacitet att utveckla och genomföra insatser. b) Införa ett icke-diskriminerande och öppet urvalsförfarande och kriterier som inte leder till intressekonflikter och som säkerställer att ingen enskild intressegrupp styr besluten om urval. c) Förbereda och offentliggöra ansökningsomgångar. d) Välja ut insatser och fastställa stödbeloppet samt lägga fram förslagen för det organ som är ansvarigt för slutkontrollen av stödberättigande innan de godkänns. e) Övervaka framstegen med att uppnå strategins mål. f) Utvärdera genomförandet av strategin. För att följa Leadermetodens sju principer och säkerställa ett effektivt genomförande med en sund ekonomisk förvaltning anser vi att art 76 3 (d) ska förändras enligt vårt förslag.
--	--	---

Förslag till ändringar - fortsättning

Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL

establishing the conditions for the implementation of the Union support to the Common Agriculture Policy for the period from 2028 to 2034.

Europeiska kommissionens förslag	Förslag (ändringar i fetstil)	Förklaring
----------------------------------	-------------------------------	------------

Art.18 <i>Artikel 18 Leader</i> 1. Medlemsstaterna ska ge Leader stöd för att utarbeta och genomföra Leader-strategier för lokal utveckling på de villkor som fastställs i artikel 76 i förordning (EU) [...] [NRP-förordningen] och som specificeras närmare i deras NRP-planer. 2. Medlemsstaterna ska stödja Leader åtminstone i landsbygdsområden med särskilda nackdelar som fastställs av medlemsstaterna i de nationella och regionala partnerskapsplanerna. 3. Medlemsstaterna ska genom Leader ge stöd till projekt som genomförs av lokala aktionsgrupper som inbegriper uppstartsföretag, mervärdeskapacitet inom omvandling, diversifiering av jordbruksverksamhet, inbegripet lantgårdsturism, direktförsäljning av jordbruksprodukter och innovation. 4. Stödet från Leader ska inriktas på landsbygdsutvecklingsområden med mervärde för jordbrukare och skogsägare, såsom social, miljömässig, digital och ekonomisk omvandling av landsbygdsområden, förbättring av landsbygdsmedborgarnas välbefinnande och stärkande av det sociala kapitalet.	Art. 18 (3) och (4) 1. Medlemsstaterna ska ge Lokala aktionsgrupper (LAG eller liknande) stöd för att utarbeta och genomföra Leader-strategier för lokal utveckling på de villkor som fastställs i artikel 76 i förordning (EU) [...] [NRP-förordningen] och som specificeras närmare i deras NRP-planer. 2. Medlemsstaterna ska stödja Leader åtminstone i landsbygdsområden med särskilda nackdelar som fastställs av medlemsstaterna i de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Och verka för att Leader ska finnas i hela medlemsstaten. 3. Medlemsstaterna ska genom Leader ge stöd till projekt som genomförs av lokala aktionsgrupper som inbegriper generell landsbygdsutveckling, uppstartsföretag, mervärdeskapacitet inom omvandling, diversifiering av jordbruksverksamhet, inbegripet lantgårdsturism, direktförsäljning av jordbruksprodukter och innovation 4 Stödet från Leader ska inriktas på landsbygdsutvecklingsområden med mervärde för landsbygdsutveckling vilket innefattar jordbrukare och skogsägare, samt andra som bor och verkar på landsbygden Mervärdet kan vara social, miljömässig, digital och ekonomisk omvandling av landsbygdsområden, förbättring av landsbygdsmedborgarnas välbefinnande och stärkande av det sociala kapitalet	För att säkerställa utveckling i hela landet är det viktigt att LEADER agerar rikstäckande. Detta för att inte riskera att landsbygder ställs mot varandra och motverkar jämlikhet i landet. LEADER är ett kraftfullt och lämpligt verktyg för generationsväxling och detta måste inbegripa annat än lantbruk. Det krävs generationsväxling inom ideella organisationer, service och övrigt näringsliv på landsbygderna. I delbetänkande: <i>Ökad tydlighet, stärkt samverkan- förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik</i> SOU 2025:85 framgår det att LEADER är en beprövad metod och ett arbetssätt som går att vidareutveckla då resultaten av LEADER är hållbara över tid och knyter an lokalt till de utvecklingsbehov som finns.
---	--	---

BESLUT

Riksorganisationen Hela Sverige ska levas remissvar är beslutat av Irene Oskarsson, ordförande och Erik A. Eriksson, ordförande. Föredragande har varit Klas Fritzon.

Vireda

Irene Oskarsson
Ordförande

Klässbol

Erik A. Eriksson
Ordförande

Riksorganisationen Hela Sverige ska levas

Tel växel: 010-489 13 50

info@helasverige.se

www.helasverige.se